

UITROKEN DAT HEKSENNEST!

In de dagen erop werd ik verscheurd door verdriet. Ik dacht dat ik al heel wat gewend was, maar ik betraptte mij erop dat ik door het veen liep te huilen als een klein kind. Ik was mijn vrouw keer op keer verloren, en ik ging ervan uit dat ik nu ook mijn pleegkind Cilie aan de dood had moeten prijsgeven. Ja, toen geloofde ik dat wel, al twijfel ik nu dus weer. Mijn verdriet werd niet als verdriet gedeeld door een groepje zeer bijgelovige seizoenarbeiders, met de moeder van Marrije als tierende bevelhebster aan het hoofd. De Nevelhekse was dood, zo vertelden ze overal rond, en het was tijd om haar nest uit te roken. Die tovenaars, die maanman, die zwarte kunstenaar daar bij het meer, hij moest op de brandstapel, of levend geroosterd worden in zijn eigen woning. Herman Alberts waarschuwde mij voor de dreigende taal van de keer op keer samenscholende domme mensen. We besloten niet af te wachten wat er zou gaan gebeuren. Als op een nacht het rieten dak vlam zou vatten, zou er niemand ook maar één vinger uitsteken om me te helpen, en zou ik alles kwijt zijn. Herman, zijn broers, mijn broers en neven, ze kwamen met enkele pramen en haalden in een paar uur tijd alles uit huis wat ook maar van enige waarde was, om het elders onder te brengen tot de volkswoede was bekoeld.

We waren net op tijd. Die nacht ging mijn woonstede bij het schut aan het Riegmeer in vlammen op. Al mijn planterij werd vertrapt en uit de grond getrokken. De woeste menigte van seizoenarbeiders was versterkt door tal van 'vrienden' uit het dorp. Mensen met wie ik ooit samen had gepraat en samen goede zaken had proberen te doen. Met zulke vrienden heb je geen vijanden meer nodig. Ze dansten rond het vuur, tot iemand gillend van angst alle aandacht naar zich trok. Een witte gestalte was op hem afgekomen, zo zei hij, toen hij een uur of wat later weer was bedaard. Niemand twijfelde eraan of dat was de geest van Cilie geweest. Ook de dagen erop werd er regelmatig gesproken over een witte gestalte in het veen. Niemand durfde de verschijningen nader te onderzoeken. Die witte gestalte, die Nevelhekse, zo riep de eerste ooggetuige, die had hem proberen te vermoorden. Zijn adem was in zijn keel gesmoord, toen ze in zijn buurt kwam. Pas toen hij wegrende kreeg hij weer lucht. Iedereen volgde hem gillend en krijsend naar hun holen in het dorp.

Het leek de andere dag of er nooit iemand had gewoond, zo rigoureuus had het vuur door het uiterst brandbare rieten dak alles verteerd wat er onder zat. Een smeulende hoop as, tussen stenen muren, die vrijwel direct gestolen werden door veldelingen die er enkele goede schoorstenen van trachtten te bouwen. Ik stond erbij, en besepte dat zo ieder spoor van mijn aanwezigheid hier uitgewist zou zijn, als het volgende voorjaar plantengroei in de vruchtbare as zou bevorderen. Ik besepte ook dat ik nog steeds in gevaar was, toen men mij daar zag staan. Het werd uitgelegd als een bewijs van mijn zwarte kunsten, dat ik zelfs het vuur had overleefd. Dat ik had geslapen bij mijn broer Arent, zijn vrouw en zijn naar mij vernoemde baby, kwam in niemand op. En dat was maar goed ook. Anders hadden ze dat goede gezin ook nog belaagd.



“Een witte gestalte in het veen.....”

Beter was het dat ik mij in veiligheid bracht, voor er nog erger dingen zouden gaan gebeuren. Zoveel kwaad bloeide op in de mensen dat zelfs de houten plankjes en paaltjes om het graf van mijn vrouw en kind waren weggerukt. Wat te doen? De schulde van Beilen was op dat moment voor overleg in het

kerspel Zuidwolde. Herman en ik legden hem uit dat ik zwaar werd bedreigd, door een menige door de dominee opgehitste mensen, die mijn erf al van de aardbodem hadden laten verdwijnen, en de bedoeling hadden me te doden. Hij bood me de veiligste plaats aan die hij kon bedenken: ik zou kunnen slapen in de toren van Beilen. Eigenlijk was dit een gevangenis, maar de gedachte was dat muren die mensen binnen zouden houden, anderen buiten zouden houden. Het steen van de kerk zou niet branden. Niemand zou ook in zijn hoofd halen om een aanval op de kerk te plegen.

De schulte vroeg mij om op papier te zetten wat er gebeurd was. De aantijgingen tegen mij waren zo ernstig, dat er door de Etstoel over geoordeeld zou moeten worden. Er zou iemand gestraft moeten worden. Het was kiezen tussen twee ernstige zaken: Of ik zou de dood schuldig zijn vanwege wat ik gedaan zou hebben, of de roddelaars zouden opgepakt moeten worden wegens ernstig lasterlijke beschuldigingen. Zo ernstig was wat er allemaal over mij werd verteld, dat de schulte niet voor mogelijk hield dat één man in zijn leven zoveel verkeerds zou kunnen doen. Aan tovenaars en heksen geloofde hij al helemaal niet. Maar hij moest wat hebben om voor de Etstoel te kunnen verklaren waarom hij mij niet gearresteerd had, als hij door al die beschuldigingen in moeilijkheden zou komen. Daar, in de stilte van de oude kerk van Beilen, had ik enige dagen de tijd om mijn gedachten en herinneringen op papier te zetten. Het is geworden wat u hier hebt gelezen. U, lezer van mijn levenstestament, heb ik tot getuigen gemaakt van mijn omzwervingen over deze aarde, en de beste bedoelingen die ik had met alles wat ik heb gedaan, al was het lot mij steeds zo slecht gezind dat het steeds weer uit moest draaien op een wreed einde van alle goeds dat ik voor had.

Gedrongen door omstandigheden, zette ik mij neer voor het schrijven van dit apologeticum (= verweerschrift), echter beseffend dat oren die niet willen horen en ogen die niet willen lezen, de letters dood zullen laten, ze zullen laten wegsterven al waren ze een zuchtje wind in een novemberstorm. Beseffend dat ik bezig ben met paarden voor de zwijnen gooien, hoop ik echter op minstens één wonder in deze door leed en onbegrip verdorven wereld, en laat dit dan zijn, dat er op zijn minst één mens is die met interesse naar mijn schrijven zal kijken, om lezen zal wat ik te zeggen heb.

Augustus 1706,

*Albert Janssen,
alias Martin Balingre,
alias De Stroeve.*